

De ce avem nevoie de Arheologie publică în România?

Alexandra ION*

Abstract: *This article intends to introduce in the current Romanian archaeological debate the concept of Public Archaeology. It is my intention to draw attention to the necessity of re-thinking the archaeological endeavour, of opening it up to the public in order to bridge the gap between science and society. From the archaeologist as public intellectual, to Archaeology understood as political action, from community projects to heritage conservation, there are multiple ways of embracing the principles of Public Archaeology. This paper is a brief outline of the main themes of Public Archaeology, their assumptions, as well as the reasons for which Romanian Archaeology needs Public Archaeology.*

Rezumat: *Prin acest articol intenționez să introduc conceptul de arheologie publică în cadrul dezbaterilor contemporane din cadrul arheologiei din România. Consider că este necesară o regândire a disciplinei, o deschidere a ei către public pentru a crea o punte de legătură între știință și societate. Există o multitudine de probleme subsumate conceptului de arheologie publică: de la arheologul ca intelectual public, la arheologia înțeleasă ca acțiune politică, de la proiecte pentru comunitate, la protecția patrimoniului. Pe parcursul acestei lucrări, voi realiza o scurtă trecere în revistă a acestor teme principale ale arheologiei publice, a presupunțiilor lor, precum și a motivelor pentru care arheologia din România are nevoie de arheologie publică.*

Keywords: *Public Archaeology, Romania, public, society, responsibility.*

Cuvinte cheie: *Arheologie publică, România, public, societate, responsabilitate.*

Probabil că arheologia și rezultatele cercetărilor arheologilor nu au fost niciodată atât de prezente în spațiul media din România ultimilor ani așa cum s-a întâmplat în ultima lună¹, pe fondul controverselor din jurul proiectului minier de exploatare de la Roșia Montană. Cu această ocazie, a apărut contextul potrivit pentru a vedea în ce fel înțelege publicul ne-specialist (jurnaliști, factori de decizie, oameni obișnuiți) arheologia. În aceste dezbateri, a apărut de mai multe ori termenul de patrimoniu arheologic, descoperire sau cercetare arheologică, termeni invocați de ambele părți pentru a-și întări argumentația pentru/împotriva exploatării. Cum au fost însă definiți acești termeni, sau mai precis spus, în ce fel este înțeleasă arheologia în spațiul public din România (așa cum a reieșit și în cazul acestui exemplu)?²

◆ Publicul și arheologia

Spre exemplu, în cadrul unei conferințe de presă organizate de Ordinul Arhitecților din România³, o persoană din audiență (din afara domeniului arheologiei) a subliniat că descoperirile arheologice care sunt unice prin materialitatea lor (la nivel național/european etc.) trebuie conservate. O asemenea afirmație este ilustrativă pentru percepția arheologiei ca o disciplină care dezgroapă elemente deosebite, unice din trecut. Aceasta nu este nici pe departe o viziune singulară: câți dintre noi, ca arheologi, nu ne-am confruntat cu întrebarea: "Și, ce ai descoperit?", prin această întrebare de cele mai multe ori interlocutorul așteptându-se la un răspuns cel puțin la fel de spectaculos ca aventurile lui Indiana Jones: obiecte de aur, orașe ascunse, cea mai veche așezare umană etc. (evident în cazurile fericite în care interlocutorul are o idee despre ce înseamnă arheologia- a se vedea

---

* Institutul de Antropologie "Francisc I. Rainer" (Departamentul de Antropologie Culturală), Eroii Sanitari nr. 8, sect. 5, București, ialex20@yahoo.com

¹ Aceasta este situația când scriu acest text, la sfârșitul lunii septembrie 2013.

² În lipsa unui studiu dedicat acestei teme, a percepției publicului din România asupra arheologiei, cazurile intens mediatizate reprezintă oportunitatea de a cunoaște într-o anumită măsură această percepție.

³ Conferința "Adevărul despre patrimoniul istoric de la Roșia Montană: ce nu spun Daniel Barbu, ministrul Culturii și Gold Corporation", <http://www.privesc.eu/Arhiva/18160/Conferinta-de-presa-cu-tema--Adevarul-despre-patrimoniul-istoric-de-la-Rosia-Montana--ce-nu-spun-Daniel-Barbu--ministrul-Culturii-si-Gold-Corporation-> (Accesat 23.09.2013).

una dintre puținele analize axate pe percepția publicului asupra disciplinei arheologiei, M. Ramos și D. Duganne 2000).

În al doilea rând, ceea ce a mai pus în evidență această întrebare este înțelegerea arheologiei ca o știință care se rezumă la a dezgropa, cataloga și data obiecte, descoperiri de natură materială (pe de o parte este patrimoniul arheologic, rezultatele materiale scoase la lumină în urma cercetărilor, iar pe de altă parte sunt elementele care țin de tradiții, activități umane etc. și care ies din sfera de interes a arheologiei, conform inclusiv unei distincții implicite făcute în cadrul mai sus amintitei conferințe). Însă, această înțelegere a arheologiei este departe de modul în care ea însăși își înțelege obiectul de studiu. Pentru a-i cita pe H. Johnson și B. Olsen (1992, p. 423), "Arheologia poate fi definită ca o disciplină în cadrul căreia arheologii interpretează societățile trecute, citind "urmele" sau "expresiile vieții" lăsate în urmă de acele societăți". Mergând chiar mai departe, în contextul demersurilor post-procesualiste, au apărut voci care să considere arheologia ca pe un demers reflexiv, preocupat de întrebări ontologice, o meditație la natura ființei, materialității și ființării (a se vedea B. Albert *et alii* 2011, M. Burström 2004, H. Karlsson 2005). De asemenea, o serie de lucrări din ultimii ani au explorat dimensiunea arheologiei ca practică socio-culturală relevantă pentru prezent (B. J. Little 2002, L. Meskell 2002a, G. Moshenska și P. Burtenshaw 2010, M. Rockman și J. Flatman 2012, J. Sabloff 2008, articolele grupate în numărul 16 (2) din *Archaeological Dialogues*): "Arheologia nu este doar o practică academică și științifică specifică, ci este în mod fundamental o practică culturală și socială distinctă în prezent" (C. Holtorf 2013, p. 13), sau "Meta-istorisirile arheologice explorează modul în care interacționăm cu lumea: ce investigații și ce aventuri urmărim în viețile noastre?" (C. Holtorf 2013, p. 15).

Prin urmare, pentru a reveni la exemplul de mai sus, arheologia nu se rezumă doar la scoaterea din pământ a obiectelor deosebite, în acest caz o mină romană de exploatare a aurului, ci poate explora un mod de a fi în lume, de a medita la relația prezent-trecut, etc. Din păcate însă, acest caracter dinamic și profund relevant al arheologiei pentru societatea contemporană nu trece dincolo de granițele comunității academice (de altfel, de multe ori nu este făcut explicit nici în cadrul acesteia). Astfel, se creează o ruptură între cercetările arheologilor și imaginea pe care publicul și-o formează despre arheologie. Principalul motiv pentru această situație o reprezintă neimplicarea arheologilor în relația cu publicul, astfel încât acesta ajunge să-și formeze o impresie bazată în principal pe materialele promovate de media: filme de aventuri în care apar arheologi sau programe TV care de multe ori perpetuează această imagine a arheologului în căutarea senzaționalului (senzațional definit în termeni materialisti, cantitativi etc.) (a se vedea articole care analizează rolul media în popularizarea arheologiei: T. Clack și M. Brittain 2007, C. Holtorf 2007). Efectele sunt imediate: ignoranța publicului în privința cercetărilor arheologice din România și ruptura dintre știință și societate. Aceste aspecte devin cu atât mai importante în contextul crizei economice și a finanțării cercetării în societatea contemporană în funcție de "relevanța pentru societate" (cel puțin la nivel declarativ)- atâta timp cât rezultatele și natura cercetărilor arheologice rămân strict între specialiști, nu va exista un sprijin sau justificare din afara disciplinei pentru continuarea existenței acesteia.

Din aceste motive, consider că și în România este necesară apariția arheologiei publice, ca demers concertat, susținut și generalizat. Ce este însă arheologia publică? Termenul a fost folosit pentru prima dată în lucrarea lui McGimsey din 1972, *Public Archaeology* (N. Merriman 2004, p. 3). Arheologia publică a apărut ca o subdisciplină a arheologiei, definită ca "orice arie a activității arheologice care a interacționat sau a avut potențialul de a interacționa cu publicul" (T. Schadla-Hall 1999, p. 147). O altă încercare de a defini subdisciplina, în termeni mai preciși, îi aparține editorului șef al jurnalului *Public Archaeology*, Neal Ascherson, în editorialul primului număr al acestui jurnal: "[arheologia publică este preocupată de] probleme care apar când arheologia se mută în lumea reală a conflictelor economice și a luptelor politice ...[ea este prin urmare] despre etică" (N. Ascherson 2000, p. 2). În aceeași linie a venit și propunerea lui J. Almansa (2010, 1): "Arheologia publică este studiul relațiilor dintre această Arheologie și Societate în ficerea aspect al vieții cotidiene (social, economic și politic)".

De la acea primă mențiune din 1972, arheologia publică a ajuns în ziua de astăzi un domeniu bine constituit: de la jurnale dedicate cercetărilor, precum *Public Archaeology*, *Present Pasts*, *Journal of Community Archaeology and Heritage*, *AP: Online Journal in Public Archaeology*, la cursuri academice sau proiecte de cercetare (e.g. "Archaeology in the Public Realm" <http://www.york.ac.uk/ipup/projects/packaging/archaeology/>). Se poate observa însă că cele mai multe cercetări din domeniu vin din Marea Britanie sau SUA, deși în ultimii ani a început să fie treptat introdusă și în Grecia (A. Sakellariadi 2010), Italia (C. Bonacchi 2009), Spania (J.S. Almansa 2008), America latină (P. Funari 2001). Interesul crescând pentru arheologia publică se reflectă și în

Înființarea recentă în cadrul Asociației Europene a Arheologilor a unui grup de lucru pe această temă, Grupul de arheologie publică (The Public Archaeology Group; a se vedea blogul și lista de mailuri asociată: <http://centralpag.blogspot.ro/>).

◆ Arheologia publică: de la arheologul ca intelectual în spațiul public, la arheologia ca acțiune politică

În primul rând, arheologia publică a apărut ca o contrapondere la arheologia academică axată pe cercetare, în dorința de a "examina relația arheologiei cu societatea contemporană" și de a lua notă de faptul că relațiile de putere existente la nivelul societății "influențează inevitabil metodele și obiectivele activității arheologice și vice versa" (A. Matsouda 2004, 67). În esență, este vorba de o dezvoltare a arheologiei ca disciplină integrată activ societății și nevoilor, problemelor, provocărilor de natură economică, socială, politică ale acesteia etc.. În această direcție au apărut însă mai multe abordări⁴.

Pe de o parte, a fost propusă implicarea arheologului în viața publică a cetății. Spre exemplu, ultimul număr din revista *Archaeological Dialogues* este pus sub semnul întrebării "Poate un arheolog să fie un intelectual public?"⁵ (S. Tarlow și L. N. Stutz 2013). Această întrebare vine în contextul în care de-a lungul timpului mai mulți arheologi au ridicat întrebări precum "cum pot arheologii să contribuie în mod util la decizii de politici publice în legătură cu viitorul acestei planete?" (J. A. Sabloff 2009, p. 169). Alte voci au propus ca arheologia să contribuie la dezvoltarea comunităților și la rezolvarea unor probleme sociale care depășesc granițele patrimoniului cultural (B. J. Little și P. A. Shackel 2007). Spre exemplu, "The Hampden Community Archaeology Project" (R. C. Chidester și D. A. Gadsby 2007) a încercat să recreeze, prin intermediul patrimoniului arheologic, sentimentul de coeziune socială într-o comunitate marcată începând cu anii 1990 de procesul de gentrificare și divizată pe criterii socio-economice.

O altă dimensiune privește înțelegerea arheologiei publice ca mod de acțiune și implicare politică. În acest caz, "arheologia publică este înțeleasă ca o investigație: *cui bono*, "cine este beneficiarul" practicii și teoriei arheologice, al discursului arheologic?" (P. Funari 2001, p. 239). În această categorie intră studii în care arheologia a fost folosită pentru "a oferi o voce" comunităților/grupurilor etnice/rasiale excluse din marile narațiuni istorice sau care luptă pentru drepturi/împotriva abuzurilor politice (P. Funari 2000, P.L. Kohl și C. Fawcett 1995, P. Stone și R. MacKenzie 1994).

Nu în ultimul rând, o serie de proiecte s-au axat pe probleme care țin de comunicarea rezultatelor cercetării către public și implicarea lui activă în descoperirea, înregistrarea și protejarea patrimoniului (C. Holtorf 2007, A. Matsouda 2004). În acest context, arheologii devin "mesageri pentru și ai arheologiei" (F. P. Mc-Manamon 2000, p. 16). Astfel, au fost dezvoltate o serie de proiecte, de la evenimente educaționale, zile ale porților deschise, tururi informative și festivaluri, la cercetări arheologice sau de patrimoniu dedicate neprofesioniștilor. În varianta mai radicală, publicul devine chiar participant la producerea cunoașterii despre trecut, în cadrul așa numitei "arheologiei de jos" ("archaeology from below") (N. Faulkner 2000, 30-33). Această perspectivă a devenit cu precădere parte a ceea ce a ajuns să fie cunoscut sub numele de "community archaeology", arheologie comunitară. Aceasta s-a îndreptat către "cedarea cel puțin parțială a controlului proiectului către comunitatea locală" (Y. Marshall 2002), în încercarea de a "diversifica vocile implicate în interpretarea trecutului" și de a construi sentimentul de identitate a comunității în jurul patrimoniului local (G. Tully 2007). Spre exemplu, proiectul "Know Your Place" (Cunoaște-ți spațiul), coordonat de City Design Group de la Bristol City Council (www.bristol.gov.uk/knowyourplace) și-a propus să facă accesibil sub forma unor hărți on-line patrimoniul orașului, spre a invita cetățenii să: îl descopere, dar și să-și împărtășească propriile povești, memorii și experiențe despre locul în care trăiesc (și să își spună propriul punct de vedere despre ceea ce consideră a fi patrimoniu relevant și de ce). Un alt proiect, la fel de interesant, a fost cel coordonat de doi cercetători de la University of York (R. Kiddey și J.

⁴ Sub numele de arheologie publică se regăsesc o gamă foarte largă de teme. Intenția mea este doar aceea de a puncta principalele direcții. În plus, termenul de "public" este definit în mod diferit, în funcție de realitățile politice, economice, culturale (public versus privat, specialiști versus nespecialiști, stat versus arheologi ș.a.). Prin urmare, în cazul României este necesară o adaptare la realitățile locale a modelelor de practică realizate până în prezent în alte țări.

⁵ Îi mulțumesc lui Alexandru Dragoman pentru informație.

Schofield 2011): "un studiu arheologic al fenomenului contemporan al oamenilor străzii din Bristol (Marea Britanie)". Acesta nu a fost doar un studiu al culturii materiale a persoanelor fără adăpost, pentru a înțelege fenomenul, dar a fost și un proiect menit a integra social aceste persoane, să le implice activ în cercetarea și interpretarea patrimoniului (care de multe ori le era adăpost temporar).

După cum se poate observa, astfel de proiecte depășesc strict granițele arheologiei, așa cum este ea înțeleasă în România, presupunând aspecte care țin de educație și comunicare, patrimoniu, muzeografie ș.a.. Ilustrativă pentru gama variată de subiecte care au ajuns să fie asociate numelui de arheologie publică este și descrierea principalului jurnal de specialitate⁶, *Public Archaeology*, în care sunt menționate ca domenii de interes de la protejarea patrimoniului și "drepturile populațiilor indigene legate de propriul patrimoniu" la relația dintre naționalism/structuri de putere și arheologie, sau "reprezentarea arheologiei în media" (<http://maneypublishing.com/index.php/journals/pua/>).

◆ De ce ar trebui ca arheologia⁷ din România să iasă în spațiul public?

Consider că printr-o restructurare a arheologiei în România, o regândire a disciplinei pe fundamentul principiului responsabilității sociale (o arheologie orientată către și pentru public), aceasta ar beneficia de o recunoaștere a valorii în cadrul societății contemporane. Evident, nu este nevoie ca orice demers de arheologie să implice în mod activ publicul, sau să fie prezentat publicului, dar este important de acceptat faptul că arheologia nu reprezintă doar cercetare (și cu atât mai puțin doar cercetare în jurul unui sit arheologic).

În primul rând, arheologii au o responsabilitate față de materialele descoperite, față de oamenii trecutului și ai prezentului. Pe de o parte, este vorba de responsabilitatea de a prezenta cercetările făcute pe baza acestor urme ale trecutului, în contextul în care descoperirile, patrimoniul, aparțin (în majoritatea cazurilor) statului (arheologii fiind numai gestionarii temporari ai acestuia), iar cercetările (tot în majoritatea cazurilor) sunt realizate cu fonduri publice. În plus, arheologia, fiind plasată la intersecția trecut-prezent, poate fi înțeleasă ca o meta-poveste (C. Holtorf 2010), ca fiind în aceeași măsură despre trecut ca și despre prezent (C. Holtorf 2009, M. Shanks și R. H McGuire 1996), ea devenind astfel o cale de deschidere a dialogului cu Celălalt, o cale de a înțelege lumea în care trăim și propria identitate (G. Lucas 2004, 119). Astfel, arheologia poate deveni o cale de a îndemna publicul la reflecție în această direcție- de la a înțelege comunitatea din care face parte, la a reflecta la propria identitate și modul în care se constituie alte identități în lume. Din acest punct de vedere, arheologia este importantă și relevantă în contextul contemporan- pentru a o cita pe Lynn Meskell (2002b), "archaeology matters". În mod particular, mai ales în contextul României, caracterizată în prezent de o stare de anomie (a se vedea și V. Mihăilescu 2013, p. 197), o stare de tranziție în căutarea unor valori și repere, arheologia poate contribui la construirea coeziunii și identității comunităților în jurul patrimoniului local, dar și la promovarea multi-vocalității și diversității culturale (a se vedea și L. Meskell 2002a, 2002b).

În al doilea rând, după cum au scos în evidență cazuri precum cel al patrimoniului de la Roșia Montană sau cel al situației patrimoniului post-industrial (a se vedea de exemplu discuțiile din cadrul proiectul "Atelier de regenerare urbana post-industrială- Petrila, 2012" <http://www.arhiforum.ro/node/2714>), gestionarea, prezentarea și valorizarea (sau nu) a trecutului are implicații de natură politică, socială, economică, poate marca destinul comunităților locale și legitima politici naționale sau regionale. Prin urmare, arheologii, ca "gestionari" ai acestui patrimoniu, au responsabilitatea de se implica activ în deciziile asupra destinului patrimoniului, decizii care marchează în fapt modul în care sunt imaginate și configurate comunitățile umane din spațiul aceluia patrimoniu.

Nu în ultimul rând, ieșirea arheologiei în spațiul public și popularizarea demersurilor sale va putea contribui la educarea publicului în direcția luării unor poziții critice în privința interpretărilor diletante care pot circula în media, a falselor descoperiri sau interpretări arheologice. Poate chiar mai important, este posibil ca astfel de acțiuni să conducă la diminuarea distrugerii patrimoniului arheologic, la responsabilizarea publicului și la abandonarea imaginii arheologiei ca o "căutare de comori".

⁶ Așa cum se regăsește pe pagina de internet a jurnalului, <http://maneypublishing.com/index.php/journals/pua/>.

⁷ Am preferat să folosesc termenul de "arheologie" și nu de "arheologi" deoarece este nevoie în primul rând de o regândire a disciplinei, o deschidere a ei către public și societatea contemporană. În mod evident oamenii, arheologii, sunt cei în măsura să facă schimbările, dar aceste schimbări nu țin doar de inițiative individuale, ci ar fi necesară o schimbare fundamentală a cercetării așa cum este ea gândită și practică în prezent.

În esență prin transformarea arheologiei într-o disciplină publică, aceasta ar servi atât intereselor cercetătorilor, cât și pe cele ale publicului mai larg, a cărui existență poate fi afectată de cercetarea arheologică și rezultatele acesteia (C. White 2010): de la însăși prezența sitului sau a arheologilor în spațiul comunității, până la narațiunile care rezultă în urma cercetării. Dincolo de înțelesul literal al termenului de arheologie publică (pus sub eticheta unei subdiscipline), oare nu este întregul demers al arheologiei, prin însăși natura sa, public?⁸

◆ Bibliografie

- B. Alberti *et alii* 2011 B. Alberti, S. Fowles, M. Holbraad, Y. Marshall, C. Witmore, "Worlds Otherwise": Archaeology, Anthropology, and Ontological Difference, *Current Anthropology*, 52 (6), p. 896-912.
- J.S. Almansa 2008 Between 'the public' and 'the private'. Archaeology in 21st century Spain, *13th EAA meeting*.
- J.S. Almansa 2010 Pre-editorial. Towards a public archaeology, *AP: Online journal in public archaeology* 0 (1-3), <http://www.arqueologiapublica.es/what-is-ap.html>.
- N. Ascherson 2000 Editorial, *Public Archaeology* 1 (1), p. 1-4.
- C. Bonacchi 2009 Archeologia pubblica in Italia. Origini e prospettive di un 'nuovo' settore disciplinare (Public Archaeology in Italy. Origins and prospects of a 'new' field of study), *Ricerche Storiche*, 2-3, p. 329-350.
- M. Burström 2004 Archaeology and existential reflection, în H. Bolin (ed.) *The Interplay of Past and Present. Papers from a session held at the 9th annual EAA meeting in St. Petersburg 2003*, Södertörn Archaeological Studies p. 20-28.
- T. Clack, M. Brittain (eds.) 2007 *Archaeology and the Media*, Left Coast Press, Walnut Creek.
- R.C. Chidester, D.A. Gadsby 2009 One neighborhood, two communities: the Public Archaeology of class in a gentrifying urban neighborhood, *International Labor and Working-Class History*, 76, p. 1-19.
- N. Faulkner 2000 Archaeology from below, *Public Archaeology*, 1(1), p. 21-33.
- P.P.A. Funari 2000 Archaeology, education and Brazilian identity, *Antiquity*, 74 (283), p. 182-185.
- P.P.A. Funari 2001 Public archaeology from a Latin American perspective, *Public Archaeology*, 1 (4), p. 239-243.
- C. Holtorf 2007 *Archaeology Is a Brand!: The Meaning of Archaeology in Contemporary Popular Culture*, Left Coast Press, Walnut Creek.
- C. Holtorf 2009 Archaeology. From usefulness to value, *Archaeological Dialogues*, 16 (2), p. 182-186.
- C. Holtorf 2010 Meta-stories of archaeology, *World archaeology*, 42 (3), p. 381-393.
- H. Johnsen, B. Olsen 1992 Hermeneutics and Archaeology: On the Philosophy of Contextual Archaeology, *American Antiquity*, 57 (3), p. 419-436.
- H. Karlsson 2005 Why is There Material Culture Rather than Nothing? Heideggerian Thoughts and Archaeology, în Funari, P.P.A., Zarankin A., Stovel E. (ed.), *Global Archaeological Theory. Contextual Voices and Contemporary Thoughts*, Springer US, p. 29-42.

⁸ O întrebare ridicată și de alți cercetători de-a lungul timpului.

- R. Kiddey, J. Schofield 2011 Embrace the Margins: Adventures in Archaeology and Homelessness, *Public Archaeology*, 10 (1), p. 4-22.
- P.L. Kohl, C. Fawcett (ed.) 1996 *Nationalism, Politics and the Practice of Archaeology*, Cambridge University Press, New York.
- B.J. Little (ed.) 2002 *Public Benefits of Archaeology*, University Press of Florida, Gainesville.
- B.J. Little, P.A. Shackel (ed.) 2007 *Archaeology as a Tool of Civic Engagement*, Alta Mira Press, Plymouth.
- G. Lucas 2004 Modern disturbances: on the ambiguities of Archaeology, *Modernism/modernity*, 11 (1), p. 109-120.
- R. MacKenzie, P.G. Stone 1994 *The Excluded Past: Archaeology in Education*, Routledge, London.
- Y. Marshall 2002 What is community archaeology?, *World Archaeology*, 34(2), p. 211–219.
- A. Matsuda 2004 The Concept of 'the Public' and the Aims of Public Archaeology, *Papers from the Institute of Archaeology* 15, p. 66-76.
- R. McGuire 2008 *Archaeology as Political Action*. Berkeley, University of California Press.
- F.P. McManamon 2000 Archaeological Messages and Messengers, *Public Archaeology* 1(1), p. 5–20.
- N. Merriman 2004 *Public Archaeology*, Routledge New York/ London.
- L. Meskell 2002a *Archaeology Under Fire. Nationalism, Politics and Heritage in the Eastern Mediterranean and Middle East*, Routledge, New York/ London.
- L. Meskell 2002b Introduction: archaeology matters, în L. Meskell (ed.) *Archaeology Under Fire Nationalism, Politics and Heritage in the Eastern Mediterranean and Middle East*, Routledge, New York/ London, p. 1-12.
- V. Mihăilescu 2013 *Scutecele națiunii și hainele împăratului. Note de antropologie publică*, Polirom, București.
- G. Moshenska, P. Burtenshaw 2010 Response: the Values of Archaeology, *Present Pasts*, 1, p. 11.
- M. Ramos, D. Duganne 2000 *Exploring public perceptions and attitudes about archaeology. Report from the SAA*, available at www.saa.org/pubedu/nrptdraft4.pdf.
- M. Rockman, J. Flatman (ed.) 2012 *Archaeology in Society: Its Relevance in the Modern World*, Springer, London.
- J.A. Sabloff 2009 How can archaeologists usefully contribute to public policy considerations?, *Archaeological Dialogues*, 16 (2), p. 169-171.
- A. Sakellariadi 2010 Community Archaeology: A Threat or an Opportunity for Greek Archaeology?, *Archaeologies: Journal of the World Archaeological Congress*, 6 (3), p. 514-527.
- T. Schadla-Hall 1999 Editorial: Public Archaeology, *European Journal of Archaeology*, 2 (2), p. 147-158.
- M. Shanks, R.H. McGuire 1996 The craft of archaeology, *American Antiquity*, 61 (1), p. 75-88.
- S. Tarlow, L.N. Stutz, 2013 Can an archaeologist be a public intellectual?, *Archaeological Dialogues*, 20 (1), p. 1 – 5.

- G. Tully 2007   Community archaeology: general methods and standards of practice, *Public Archaeology* 6 (3), p. 155–187.
- C. White 2010   Maroon Archaeology Is Public Archaeology, *Archaeologies* 6 (3), p. 485-501.
- "Archaeology in the Public Realm"   <http://www.york.ac.uk/ipup/projects/packaging/archaeology/> (Accesat 08.10.2013).
- "Atelier de regenerare urbană post-industrială, Petrița, 2012"   <http://www.arhiforum.ro/node/2714> (Accesat 10.04.2013).
- Conferința "Adevărul despre patrimoniul istoric de la Roșia Montană: ce nu spun Daniel Barbu, ministrul Culturii și Gold Corporation"   <http://www.privesc.eu/Arhiva/18160/Conferinta-de-presa-cu-tema--Adevarul-despre-patrimoniul-istoric-de-la-Rosia-Montana--ce-nu-spun-Daniel-Barbu--ministrul-Culturii-si-Gold-Corporation-> (Accesat 23.09.2013).
- "Know Your Place"   www.bristol.gov.uk/knowyourplace (Accesat 08.10.2013).
- Public Archaeology*   <http://maneypublishing.com/index.php/journals/pua/>.
- The Public Archaeology Group   <http://centralpag.blogspot.ro/> (Accesat 10.09.2013).